ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים כא.

רש"י ר"ן

שניהם רוצין בשלשה דינרין. כלומר זה הנשבע שאינו פותח לו מן הסלע לא היה פיו ולבו שוין לכך שלא יפחות לו מן הסלע כלום אלא להכי נדר כן לזרז את חבירו שיתן לו ג' דינרין הוא רוצה לבא וזה שנשבע שלא יתן לו יותר משקל לא היה פיו ולבו שוין שלא היה בדעתו שלא יתן יותר אלא לכך נדר שיתן לו בג' דינרין ולפיכך מותרין:

גמ' מאן תנא. התירו חכמים: **כ' יהודה היא דאמר אין אחד מהן נזיר.** דלא סמכא דעתייהו ממש לשם נזירות אלא תלו נזירותן בזה שבא כנגדן ולא היה פיו ולבו שוין להכי אין אחד מהם נזיר ה"נ לא סמכא דעתייהו בשעת הנדר דכל חד וחד אדעתא דחבריה (ו) כדי לזרזו ולא היה פיו ולבו שוים להכי. דאי רבנן דפליגי עליה דר' יהודה דאמרי אע"ג דלא סמכא דעתייהו להיות נדר ממש בנזיר דתלה נזירות באחר הוי נזיר אותו שנתקיימו דבריו ה"נ אף על גב דלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן שלא נתכוונו אלא לזרז אסורים לאמרינן כשנדרו ודאי סמכא דעתייהו דזה לא יפחות מסלע וזה לא יוסיף על שקל והרי פיהן ולבן שוים ואסור: **רבא אמר אפי' תימא רבנן.** דפליגי עליה דר' יהודה: **מי קתני שניהן רצו.** דאי קתני הכי הוה משמע שניהן רצו בתחלה בשלשה דינרין (ב) ואלא עכשיו בשעת הנדר אין רוצין אלא סמכא דעתייהו אדבור פיהן ופיהן ולבן שוים ונדר מעליא הוי: **רוצין תנן.** דמשמע מעיקרא היו רוצין בג' דינרין ואכתי שניהן נמי רוצין ולא היה פיהן ולבן שוין הלכך אפילו רבנן מודו דמותרין וכדי לזרז זה את זה נתכוונו שניהן: **אמר לו עפי מסלע וכלה אומר כניר משקל.** היכא דאמר שאינו פותח מסלע וזה אומר שאינו מוסיף על שקל כיון דאמר טפי לשלשה דינרין אמרינן דנדרי זרוזין הוו. אבל הכא כיון דאמר טפי מסלע דהיינו פרוטה והלה אומר קונם שאיני מוסיף לך על פרוטה פחות משקל דהשתא מרחקי מילתייהו משלשה דינרין כיון דדייקי הכי נדרא הוי ואסורים אז לא דזירוזין הוה: **היה מסרב.** שהיה מפציר לאכול אצלו מעט: **קונם כיסך שאני נכנס.** שנדר שלא יכנס לביתו: **וטיפח לון שאני טועם.** שלא לאכול אצלו כלום: **מוסר ליכנס לביתו ולאכול קימעא ולשתות הימנו טיפת לון.** אבל לא אכילה מרובה: **שלא נתכוון זה.** המסרב אלא לשום אכילה מרובה ולשון טיפת לון לא נתכוון זה (ג) שהיא שתיה מועטת: **והא טיפת לון קאמר.** דמשמע שתיה מועטת ואכילה מועטת: **אלא משתי אינים הכי.** דכי אמר (טיפת לון) יאכל עמו ולא לאכילה מתכוון וכי נדר זה שאינו טועם עמו טיפת לון ולא לאכילה (ד) מרובה נתכוון ולהכי מותר לשתות טיפת לון: **ה"נ משתי אינים הכי.** דכי נתכוון ליתן שלשה דינרין אומר שאינו מוסיף על פרוטה פחות משקל ונעולם נדרי זרוזין הוו ואפילו דאמר עפי מסלע ובכיר משקל.

מי

ראשונה יצתה מזירות לבטלה וכי האי גוונא פשיטא ליה לתנא דמתני' דלא הויא הפלאה אלא אפילו במוכר ולוקח שאפשר שיהא הנדר חל על שניהם ולבסוף ג"כ כך היה שרצו לשלשה דינרין ונמצא שכל אחד עבר על תנאו וסד"א דכי האי גוונא הפלאה מקרינא קמ"ל: **אמר ליה עפי מסלע.** כלומר שאמר לו קונם שאיני מוסיף לך על שקל פחות פרוטה: **נדרא הוי או זרוזין הוי.** דאיכא למימר כיון דנתנו כולי האי לדיוקא בדוקא נדרו ולא לזרז: **ל"א אמר ליה עפי מסלע.** שאמר שלא יפחות לו מחמש דינרין ואמר ליה אידך בגיר מן שקל שלא יתן בו יותר מן דינר מי אמרינן כיון דמרחקי כולי האי בדוקא נדרי: **שלא נתכוון זה אלא לשם אכילה ושתיה.** אלמא אע"ג דנחית לדיוקא ושנתרחק הרבה ממה שהיה רוצה מכירו שיאכל שהרי אסר על עצמו אפילו דריסת הרגל ושתיית לון אפ"ה אמרינן דלאו בדוקא נדר הכא גמי אף על גב דלאמר

רוצים קתני משמע דמתחלה כשנדרים היו רוצים בג' אלו שהיו ואלו שהדי דדעתן לכך הלכך לאו בדוקא כשאמר המוכר לנפוף שכך היה דעתו מתחלה כדפרישית אבל אם אמר שדעתו למה שהיו אומרים מכוונת לכם לכך אתם אין נדרי זירוזין דהוי נדר קיים ודלא כרבי יהודה משום רבי טרפון:

שניהם רוצין בשלשה דינרין. שהמוכר היה דעתו לשלשה ולא נתכוון בנדרו אלא לזרז הלוקח שלא יעמוד על דעתו שאמר ב' דינרין ושיסכים לשלשה וכן הלוקח נתכוון לשלשה ולא נתכוון אלא לזרז המוכר שיסכים לכך ולא יעמוד על דעתו שאמר ארבעה דינרין ומש"ה לא חייל נדרא וטעמא דמלתא לפי שדרכן של מוכר ולוקח בכך ומש"ה לא מיקרו דברים שבלב: **גרסינן בירושלמי** (ג) אמר ר' זעירא הדא דתימא בשאין מעמידין אבל כמעמידין צריכין היתר חכם פירוש בשאין מעמידין דבריהם שאומר שלא נדרו בדוקא אלא לזרז *אבל מעמידין דבריהן לומר שבדוקא נדרו צריכין היתר חכם. וקשה בעיני מאי קמ"ל זעירא מתניתין היא דקתני שניהם רוצין כו' וא"ל דקמ"ל דרוצין מעיקרא קאמר ולא רצו כדשקלינן וטרינן בגמרא. תו גרסי' התם היה מעמיד אצל זה ואצל זה אין מעמיד כיון שבטל אצל זה בטל אצל זה וה"פ היה מוכר חפץ לשנים ואמר קונם שאיני פותח לכם מן הסלע והיה בדעתו לידור לאחד מהם בדוקא ולמחירו כדי לזרז כיון שבטל אצל זה בטל אצל זה. ונראה דבשאין מעמידין ודעתן היה לשלשה דינרין מוכר יכול ליתנו בפחות משלשה ולוקח יכול ליתן בו יותר משלשה שכיון שמשמעות הנדר אינו אלא לזרז אע"פ שהסכימו בלבם לג' דינרים שבלב הוו ומיהו אין המוכר רשאי ליתנו בשקל ולא הלוקח רשאי ליתן בו סלע שהרי עיקר משמעות נדרים אינו אלא לכך ואיכא מאן דאמר דאפילו בכי האי גוונא לא חייל נדרייהו: **תניא בתוספתא דמכלתין** (ד) אף נדרים שאמרו מותרין מנין שלא יהא אדם נודר בהם כדי לבטלן ת"ל לא יחל דברו (ה) לא יעשה דבריו מולין והביאה הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' נדרים: **גמ' לפי שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה.** וה"ה לנדרים דאיתקוש למזירות דלא חייל אלא א"כ יקבל בלא תנאי הלכך מוכר ולוקח שאלו נדרם בתנאי אע"פ שעברו על תנאם לא חיילי נדרייהו: **רבא אמר אפילו תימא רבנן מי קתני שניהם רצו.** כלומר דמתניתין דנדרי זירוזין לאו משום הפלאה היא אלא משום שאמו חכמים דעתם שלא נדרו בדוקא אלא לזרז דמי קתני רצו שיהא משמעותו שרצו לבסוף שניהם רוצין קתני דמשמע מתחלה ועד סוף. וקשיא לי למאי דס"ד מעיקרא דטעמא דמתני' משום הפלאה הוא למה ליה למתני שניהם רוצים בשלשה דינרין ולו לבסוף קאמר כלומר שנתקיים המכר בשלשה דינרין אפילו נתנו מוכר בשקל או שנתן בו לוקח סלע נדרן בטל כיון שבשעת נדרן לא היה מתברר הדבר אם יחול אם לאו. ונראה בעיני דתנא רבותא קתני דלא מבעיא בשנים שהיו מהלכין בדרך ואמר אחד מהם הריני זיר שזה אים פלוני ואמר חבירו הריני זיר שאינו דאין אחד מהם זיר כרבי יהודה משום רבי טרפון (ו) דהתם דין הוא שלא תחול נזירותם לפי שאי אפשר לחול נזירות על שניהם וכיון שבטל אצל זה בטל אצל זה שמשעה ראשונה יצתה נזירות לבטלה אלא דאפילו בכי האי גוונא אפשר שיהא הנדר חל על אחד מהם ואע"פ שבטל אצל זה אינו אלא הפלאה בעלמא ולא הוי כלום אלא דאי לא אמר הריני זיר אם לא אמרתי הריני זיר אם לא אמרתי אינו אלא הפלאה בעלמא אבל אם אמר